

PREGLED VSEBINE PREDMETA:

- Program priprav učitelja za delo pri pouku
- Elementi učne priprave
- Učne metode
- Primeri učnih priprav
- Metode učenja pesmi
- Igranje na Orfova glasbila
- Poslušanje glasbe
- Gibanje in ples
- Glasbena ustvarjalnost
- Glasbeno didaktične igre
- Ljudska glasbila, glasba
- Vrednotenje in ocenjevanje

VRSTE UČITELJEVIH PRIPRAV NA POUK

- **strokovna ali vsebinska priprava** (učbeniki, priročniki, UN, izbran glasovni posnetek, poiščeš prave vsebine in obvladovanje le-te, pravilno ritmično in melodično izvajanje. Ta priprava je najbolj pomembna)
- **didaktična** (učne oblike in metode dela)
- **organizacijsko-tehnična** (vsi pripomočki, ki jih potrebujem; tudi učni listi, besedila, računalnik, lcd, zvočniki...)
- **psihološka** (motivacija, vzdušje v razredu; potreben je primeren pristop; vaje za sproščanje: npr. didaktične igre. Če si preveč usmerjen na vsebino, ni vredu, ker ne opaziš učencev. Globoko zadihaj, sproščanje, živila: orehi, vino so problem za glasilke...)

Cilji glasbene vzgoje izhajajo iz:

- **strukture** glasbe
- stopnje **razvitosti** glasbenih sposobnosti (kaj so v katerem obdobju učenci sposobni)
- glasbe kot **stroke** (glasbenih dejavnosti: → izvajanje in → petje). Dobro je, da uporabimo več glasbenih dejavnosti. Nek cilj lahko uresničimo pri različnih glasbenih dejavnostih, npr. s pomočjo petja, igranja...

Glej cilje v Učnem načrtu!

GLOBALNI CILJ je razvijanje kritičnega okusa na osnovi razvijanja glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj. Globalni cilj uresničujemo s pomočjo procesnih ciljev.

PROCESNI CILJI temeljijo na razvijanju glasbenih dejavnosti: izvajanja, poslušanja, ustvarjanja glasbe in pridobivanja (teoretičnih) znanj o glasbi.

PODROČJA CILJEV:

Izhajajoč iz kriterija osebnosti, delimo po Bloomovi taksonomiji cilje posameznih glasbenih dejavnosti na:

- **kognitivno** (spoznavno)
- **afektivno** (emocionalno) in
- **psihomotorično** področje (pomembno pri petju, izvajanju ritma, gibanju ob glasbi, dirigiranju)

Primeri:

- kognitivno področje ciljev: učenci bodo slušno prepoznali razliko med dolgimi in kratkimi toni, z različnim gibanjem bodo znali slediti dolgim in kratkim tonom, jih ustrezno izvajati ob petju ter igrati na glasbila.
- afektivno področje ciljev: učenci bodo **voljni** poslušati glasbo in se ob njej gibati.
- psihomotorično področje ciljev: učenci bodo natančno koordinirali motorične spretnosti oz. dolžine gibov z dolžino tonov, usvojili bodo skladnost med časovno komponento glasbe in dolžino giba.

* Na pripravi moraš napisati najmanj 2 cilja za vsako področje!

OPERACIONALIZACIJA CILJEV:

Procesne cilje spremenimo s konkretizacijo v **operativne cilje** - npr. *dolgi in kratki toni* - "Učenci ob izvajanju didaktične igre Hoja živali in petju pesmi Pet sinov iz ene hiše s pomočjo gibanja osvojijo zvočne predstave o dolgih in kratkih tonih."

Primer:

- didaktična igrica hoja živali - različne vrste gibanja ob izvajanju dolgih in kratkih tonov na glasbila;
- petje pesmi (npr. Pet sinov iz ene hiše) - soizvajanje dolgih in kratkih tonov s potegi dlani po roki ob petju, nato izvajanje na glasbila.

UČNE METODE PRI GLASBENEM POUKU

- **metoda razgovora** (te metode naj bo veliko)
- **metoda ustne razlage**
- **metoda demonstracije**
  - predmetov, modelov, slik
  - glasbenih primerov
- **metoda pisanja**
  - verbalne vsebine
  - notne vsebine
- **metoda branja in dela s tekstom**
  - verbalnim
  - notnim
- **metode učenja pesmi** (metoda pripevanja, metoda posnemanja ali imitacije, metoda učenja po notnem zapisu)
- **metoda dela z glasbenimi inštrumenti**
  - melodičnimi
  - ritmičnimi tolkali
- **metode poslušanja glasbe**
- **metode razvijanja glasbene ustvarjalnosti**

METODE UČENJA PESMI

- PRIPEVANJE (za mlajše učence, do 6. leta)
- POSNEMANJE
- PETJE PO ZAPISU (zlogovnem, notnem)

Do 6. leta učenci dojemajo pesem kot celoto, zato se najlažje naučijo sočasno zapeti melodijo in besedilo. Od šestih let naprej lahko otroke učimo tako, da posamezne elemente ločimo. Pri mlajših otrocih običajno najprej učimo besedilo, nato ritem in melodijo. Na koncu dodamo estetske elemente. Če učimo po zapisu, lahko najprej naučimo ritem, nato melodijo in na koncu dodamo besedilo.

DELO Z BESEDILOM

- Recitiranje pesmi
- Predstavitev in razlaga neznanih besed
- Pogovor o vsebini pesmi s pomočjo zastavljenih vprašanj
- Skupno branje pesmi, kadar učenci znajo brati.

UČENJE RITMA

- Ritmični narek z besedilom z odmevom – pri metodi imitacije. Ploskanje ali metrično gibanje ob ritmični izreki besedila. Učimo po delih.
- Izreka ritmičnih zlogov ob merjenju dob – pri metodi učenja po notnem zapisu.
- Izreka glasbenih zlogov za tonske višine ob merjenju dob.
- Ritmično branje besedila ob merjenju dob.

UČENJE MELODIJE

- Posnemanje delov pesmi toliko časa, da jih učenci osvojijo – pri metodi imitacije.
- Posnemanje ali sočasno petje učitelja in učencev (odvisno od težavnosti pesmi in razvitosti melodičnega posluha učencev) pri metodi učenja po notnem zapisu:
  - a) petje z glasbenimi zlogi ob merjenju dob,
  - b) petje z besedilom ob merjenju dob,
  - c) estetsko petje v ustreznem tempu ob dirigiranju učitelja

POSTOPEK UČENJA MELODIJE:

PRI UČENJU PESMI SMO POZORNI NA:

- IZBIRO PESMI
- IZBIRO METODE
- DAJANJE INTONACIJE
- RAZDELITEV PESMI NA FRAZE OZ. ZAKLJUČENE DELE
- ESTETSKO PETJE
- DODAJANJE SPREMLJAVE, KO PESEM UČENCI OBVLADAJO.

UČNI NAČRT IN SLOVENSKE GS

- V slovenskih GS se učenci postopno uvajajo v branje in zapisovanje grafičnih zapisov od:
  - slikovnega,
  - grafičnega,
  - zlogovnega
  - do notnega zapisa.

- Uvajanje v notni zapis se prične šele v 4. razredu.

VRSTE OTROŠKIH GLASBIL

- ZVOČNA SREDSTVA (=lastna sredstva, telo)
- IMPROVIZIRANA GLASBILA (sami izdelamo)
- ORFFOV INSTRUMENTARIJ (namenjeno začetnemu izvajanju ritma)

PRISPEVEK CARLA ORFFA

Cilj in elementi Orffovega metodološkega sistema oziroma sistema elementarne glasbeno-gibne vzgoje: (*Želel je, da bi se vsi otroci znali glasbeno izražati*) Pri metodiki Carla Orffa gre za veliko posnemanja. Na Orffove instrumente lahko igramo brez znanja not.

- Osnovni cilj metodološkega sistema Carla Orffa (1895 – 1982) je omogočiti vsem otrokom, da najdejo poti za izražanje skozi glasbo.
- Elementi Orffovega sistema:
govor, gibanje, petje, inštrumentalna igra in poslušanje glasbe,
- pedagoški proces glasbene rasti, ki vključuje imitacijo, raziskovanje glasbenega okolja, glasbeno opismenjevanje in improvizacijo,
- osnove glasbene teorije, kjer avtor poudarja pomen ostinata, melodične vzgoje, pedalnih tonov in bordunov ter gibljivih bordunov.

ORFFOV INSTRUMENTARIJ (Prve instrumente je izdelal Karl Maender l. 1930)

- **RITMIČNI INSTRUMENTI** – TOLKALA: paličice, lesene škatle, triangel, tamburin (ima opno), obroč s kraguljčki, veliki in mali boben, činele, ropotulje, pavke (timpani)
- **MELODIČNI INSTRUMENTI**: sopranski in altovski metalofon (zvončki), sopranski in altovski ksilofon, gamba, resonatorji.

Carl Orff - l. 1924 je skupaj z ženo Dorotheo Günther odprl šolo za *gimnastiko, glasbo in ples*. Glasbo je povezoval z gibom, plesom in govorom – skupni element RITEM. Orffov koncept glasbene vzgoje temelji na bordunski osnovi, pentatoniki in improvizaciji.

DELO: Orff- Schulwerk (1950) – Zapisane so Orffove ideje, glasbeni material in glasba.

ORFFOV INŠTRUMENTARIJ

METODIČNI POTEK DELA

- Kot predpripravo na uporabo Orffovega inštrumentarija se moramo najprej naučiti uporabljati naše lastne inštrumente, kot so roke in noge ter drugi deli našega telesa.
- Z raznovrstnimi vajami, ki nam jih omogoča uporaba nog in rok [ter drugih delov našega telesa], bomo otroke ne le uvedli v živo muziciranje in dosegli za instrumentalno igro prepotrebno sproščenost gibov, marveč tudi naredili neposredno pripravo za igro na določene inštrumente.
- Pri delu z Orffovim inštrumentarijem je smiselno, da učitelj pri učenju uporablja metodo odmeva. To velja še zlasti na začetku, ko učitelj prične z učenjem ritma. Pomembno je, da učencem z uporabo lastnih inštrumentov predstavi različne ritmične vzorce in jih tako dolgo ponavlja, da jih otroci dobro usvojijo. Šele nato postopno preide na uporabo ritmičnih in zatem melodičnih inštrumentov.

DELO Z RITMOM

RITMIČNE VAJE

Preden pričnemo z dejansko uporabo ritmičnih in melodičnih vaj, iz otroških rim, pesmic in imen izvedemo najmanjše ritmične enote v dvočetrtinskem in tričetrtinskem taktu, ki jih lahko sestavimo iz četrtink in osmink, vključno s polovinko. Uporabljamo jih kot ritmične modele.

Ritmični modeli dvočetrtinskega takta tvorijo ritmično podlago začetnega glasbenega pouka. Z njimi otroci spremljajo učiteljevo melodijo ter lastni govor in petje, na mnoge načine se z njimi igrajo in improvizirajo. Za petje so primerne vse dobre otroške pesmice, ki ustrezajo razponu otroškega glasu – naj bodo to pentatonske pesmi ali pa pesmi v duru ali molu.

- Pri vajah za **usvajanje ritmičnih modelov** je treba modele najprej poiskati. Dobimo jih lahko iz otroških verzov ali pesmic, lastnih imen otrok, rož, dreves, grmov, domačih živali in podobno:

- Otroci posamezne ritmične enote ploskajo in/ali izrekajo. Različna zvoneča imena lahko ploskamo v enakem ritmu, na primer:
  - Tim – Žan – Jan – Ana
  - ali Mateja – Tadeja – Andreja
  - ali Gregor – Robert – Dejan itn.
- Tako nastajajo raznovrstne ritmične igre, ki bodo popestrile pouk.
- Pri nadaljnjem delu določena imena opuščamo. Na koncu izberemo 5 ustreznih imen, ki služijo lažjemu pomnjenju 5 ritmov. Na začetku je smiselno, da uporabljamo vedno iste vzorčne besede, dokler se asociacija med besedo in ritmom ne utrdi: tedaj napoči čas, da otroke seznanimo z notnim zapisom njim zdaj poznanih ritmov.
- Začnemo s ploskanjem ritmov in njihovim zapisovanjem. Tako lahko učitelj pokaže enega, kasneje več ritmov, otroci povejo ime, odkrijajo ritem ali pokažejo ustrezen notni zapis na tabli. Otroci delo nadaljujejo z zapisovanjem predhodno zaploskanih ritmov in ritmičnim zapisom krajših rim.
- Otroci naj se s kar se da zgodnim zapisovanjem učijo razlikovati in poimenovati tri pojavljajoče se notne vrednosti kot četrtniko, osminko in polovinko, četudi še ni potrebno, da bi razumeli njihov pomen.
- Preizkusimo lahko tudi različne dinamične variacije: piano, forte, crescendo, decrescendo ipd.
- S pomočjo iger z odmevom otroke naučimo tvoriti in izvajati različne ostinate ter kanonične tvorbe.

MOŽNOSTI RITMIČNE SPREMLJAVE:

- mera (dobe)
- ritem
- ponavljanje ritmičnega modela
- izvajanje izbranih dob (poudarjenih ali nepoudarjenih)
- izvajanje na dogovorjenih mestih (na določen zlog)

ESTETSKA SPREMLJAVA:

- ustrezna izbira glasbil
- pravilna drža glasbil, način izvajanja nanje in ustrezen zvok oz. ton
- upoštevanje dinamike
- spremljava je vedno tišja od petja oz. izvajanja vodilne melodije.

Melodične vaje

- Melodične vaje vključujejo delo z melodičnimi inštrumenti, zato moramo paziti na primerno postavitvev in držo pri igranju. Postavitvev mora biti pregledna in namenska; izvajalci znotraj posameznih skupin glasbil naj po možnosti sedijo skupaj.
- Drža pri muziciranju mora biti pokončna, vendar sproščena, z rahlo naprej nagnjenim trupom in prosto padajočimi rokami; razdalja do glasbila taka, da ga je mogoče v dobri drži udobno doseči; sed na sprednjem delu sedala ali na voglu kocke, noge na tleh. V stoječem položaju se priporoča rahel razkorak, teža na sprednji nogi in elastična osnovna drža.
- V začetnih urah z melodičnimi inštrumenti učitelj zaigra na posamezna glasbila, jih poimenuje in skupaj z otroki razišče karakteristike in zakonitosti igranja na posamezen

inštrument. Po prvih vajah igranja na posamezne inštrumente nadaljujemo z vajami v odzivnosti iz ritmičnega dela, ki jih ustrezno prenesemo na glasbila z zvonečimi ploščicami.

Vaje za izmišljanje in dopolnjevanje se pričnejo z izmišljanjem ostinatnih spremljav, omejenih na osnovne tone.

IZVAJANJE NA MELODIČNE INSTRUMENTE LAHKO OBSEGA:

- ostinate v 5, 8
- ritmično-melodične ostinate
- izvajanje melodije oktavo višje kot se poje
- ponovitev melodije v drugi dinamiki
- izmenjava solistov in skupin inštrumentov
- izmenjava posameznih inštrumentalnih skupin (ksilofoni, metalofoni)
- igranje melodije v drugem ritmu
- uvajanje mediger
- združevanje večjega števila skladb.

POSLUŠANJE GLASBE

- Nariši izraz obraza, ki bo izražal tvoje doživljanje poslušane glasbe. Sosed ugotovi po narisanim obrazu, kako si se počutil. Lahko tudi izbirajo med prikazanimi obrazi.

- Svoje emocionalno doživetje opišite s čim več pridevniki.

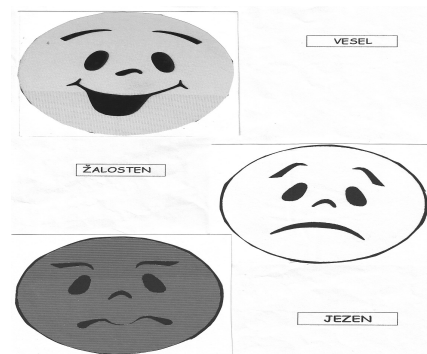
1. Posnetek

2. Posnetek

- Posnetka:

- Liszt: Ljubezensko sanjarjenje

- Stravinski: Ples adolescentov iz Posvečenja pomladi

- Riši potek gibanja melodije – krivuljo. Lahko po zraku ali na papir, samostojno ali v paru. Ob ponovnem poslušanju lahko slediš zapisani melodiji sosedu.

Posnetek:

- Čajkovski: Ples labodov iz Labodjega jezera

- Ugotovi, kateri grafični zapis ustreza predvajani glasbi:

- Saint-Saëns: Labod iz Živalskega karnevala

KAJ JE POSLUŠANJE GLASBE IN KAJ JE ZANJ POTREBNO

Poslušanje glasbe je poustvarjalen proces v notranjosti poslušalca. Označimo ga lahko kot komunikacijo med poslušalcem in glasbenim delom.

Je proces, ki zajema usklajene umske in telesne aktivnosti.:

- občuteno zaznavanje zvokov in njihovo registriranje v zavesti,
- ustvarjanje določene čustvene reakcije,
- razumsko obdelavo sprejetih informacij,
- ustvarjalno predvidevanje glasbenega poteka in
- zavzemanje lastnega stališča do poslušanega dela (vrednotenje).

Za odvijanje procesa poslušanja glasbe in razumevanje glasbenega dela so potrebni:

- želja in volja, da se delo spozna,
- pozornost usmerjena na glasbeni potek,
- do neke mere razvit glasbeni spomin,
- določeno teoretično in praktično znanje o glasbi,
- večkratno poslušanje glasbenih del.

KOMPONENTE POSLUŠANJA GLASBE

DOŽIVLJANJE GLASBE – čutni, nezavedni in neracionalni način razumevanja glasbe. Gre za zunajglasbeno odzivanje na glasbo.

- **fiziološki vidik**
- **psihološki vidik**
- **emocionalno afektivni in**
- **miselno asociativni (vizualne predstave, sinestezije)**

RAZUMEVANJE GLASBE – slušna identifikacija komponiranih dogodkov.

- **Jane Bamberg** govori o dveh načinih opazovanja in organiziranja zvočno-časovnih fenomenov:
  - *figuralnem* ali *strukturalnem* in
  - *metričnem* ali *linearnem*.
- **Glasbeno učenje mora voditi k oblikovanju glasbenih predstav.** Ob poslušanju aktiviramo že osvojene mentalne predstave ustreznih glasbenih vzorcev.

VREDNOTENJE GLASBE – dojemanje umetniške vrednosti glasbene stvaritve na osnovi estetskega presojanja.

Na vrednotenje vplivajo:

- kritično analitična distanca do glasbe,
- sodelujoče, ustvarjalno poslušanje,
- kvaliteta estetsko-informacijskega bogastva,
- uresničitev zvočnih pričakovanj,
- raven izobrazbe in

- stališče do doživljanja.

METODE POSLUŠANJA GLASBE

- METODA UČITELJEVE INFORMACIJE – »AHA« METODA
- METODA SLUŠNE ANALIZE (učenje z odkrivanjem, reševanje problemov)
- METODA IMPROVIZACIJE
- METODA GRAFIČNE NOTACIJE
- BIOGRAFSKA METODA.

POSTOPEK POSLUŠANJA GLASBE

- PRIPRAVA POSLUŠALSKEGA OKOLJA
- MOTIVACIJA IN SLUŠNA NALOGA
- ZBRANO (POZORNO) POSLUŠANJE GLASBENEGA DELA
- IZRAZ DOŽIVETIJ
- UGOTAVLJANJE GLASBENIH ELEMENTOV, STRUKTUR, IZVAJALSKIH ZNAČILNOSTI)
- VREDNOTENJE GLASBE

POSLUŠANJE GLASBE LAHKO SPREMLJAJO DRUGE DEJAVNOSTI:

- sočasno izvajanje metruma, ritma, melodije;
- gibanje, ples;
- risanje oz. slikanje;
- pantomima;
- svobodne asociacije.

TIPI POSLUŠANJA GLASBE:

Michael Alt: Die Erziehung zum Musikhören, Leipzig 1935:

- [SENZIBILNO POSLUŠANJE](#)
- [ESTETSKO POSLUŠANJE](#)
- [PODUHOVLJENO POSLUŠANJE](#)

Radovan Brdarić: Pripremanje nastavnika za nastavo glazbene kulture, Zagreb 1986:

- [SINTETIČNO ALI GLOBALNO POSLUŠANJE](#)
- [ANALITIČNO ALI SELEKTIVNO POSLUŠANJE](#)

Leoplodina Plut-Pregelj: Učenje ob poslušanju, Ljubljana 1990:

[DOŽIVLJAJSKO POSLUŠANJE](#) s tremi vrstami učinkov na poslušalca: - fizični učinek

- emocionalni učinek
- intelektualni učinek

Paul Hack: The Feeling Factor in Listening, MEJ, dec.1990:

HOLISTIČNO POSLUŠANJE. Potreba po uravnoteženosti: - narave glasbenega objekta
- narave sprejemajočega subjekta
- narave interakcije

Osho Rajneesh: Vrhovna alhemija, Beograd 1990:

EKSISTENCIALNO POSLUŠANJE – poslušanje s celo osebnostjo.

TIPI GLASBENIH POSLUŠALCEV (Theodor Adorno: Filozofija glasbe)

- Glasbeni ekspert
- Dober poslušalec
- Izobraženi konzument
- Emocionalni poslušalec
- Resentimentalni poslušalec
- Ekspert za jazz
- Glasbeni ravnodušnež